

L'obra de l'escultor Josep M. Barnadas Mestres (1867–1939) al cementiri de Lloret de Mar. Noves aportacions

Maria A. Barnadas Andinach
Grau en Història de l'Art (UB)

El nou cementiri de Lloret de Mar, projectat per Joaquim Artau, fou inaugurat el 1901 i destaca per l'empremta que el modernisme va deixar en moltes sepultures. Aquesta necròpolis va ser estudiada en profunditat per Rosa Alcoy l'any 1982; i posteriorment se'n va fer una publicació que ha estat un referent en els estudis de l'art funerari del nostre país¹. Evidentment, fa quaranta anys no es disposava de determinades informacions i, per tant, l'autora d'aquell estudi pioner no podia conèixer els noms d'alguns dels arquitectes responsables dels monuments funeraris, així com d'escultors i altres artesans que van contribuir a la seva ornamentació. Alcoy descriu les obres de tres escultors: Ismael Smith i Marí, Eusebi Arnau i Mascort i Josep M. Barnadas i Mestres. També esmenta la possible intervenció dels germans Juyol, de Frederic Bechini i de marbristes com Ricard Padró o els germans Franzi. Alcoy ja indicava que es requerien noves indagacions, principalment en el camp de l'escultura, i plantejava la possibilitat que Barnadas hagués treballat en altres sepultures d'aquest cementiri, a més de l'hipogeu Durall Surís².

Aquesta breu comunicació té dos objectius: el primer, donar a conèixer la intervenció de l'escultor Barnadas en dos panteons d'aquest cementiri, a partir d'un document que ha aparegut recentment, i el segon, corroborar l'autoria de Barnadas de l'hipogeu Durall Surís, a partir d'un manuscrit que ha sortit a la llum al Servei d'Arxius Municipal de Lloret de Mar (SAMLML). L'interès personal per aquest tema es deu a que Barnadas era el meu avi, i la major part de la informació que aquí s'exposa està

inclosa al Treball de Final de Grau de l'autora: *L'obra de caràcter religiós de l'escultor Josep M. Barnadas Mestres (1867–1939). Testimonis i noves aportacions*, defensat el setembre de 2022, a la Universitat de Barcelona.

L'escultor Josep M. Barnadas Mestres³

Barnadas va néixer a Barcelona el 28 d'abril de 1867 i va morir a Alella el 5 d'octubre de 1939. Era fill de Joan Barnadas Ventura i de Maria Mestres Solé. Als 10 anys va quedar orfe de pare i mare, i va tenir com a tutor Josep Marimon i Cots, que era mestre d'obres i, probablement, va influir en l'elecció dels estudis i en l'orientació professional.

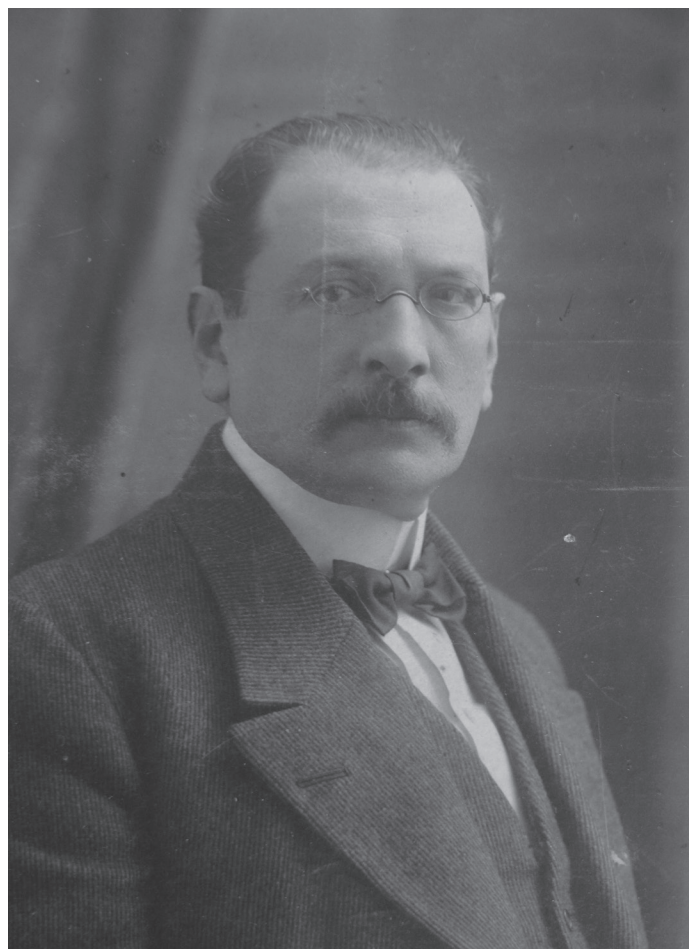

Fig. 1. L'escultor Josep M. Barnadas Mestres.
Procedència: Fons Barnadas (reproducció de l'autora).

¹ ALCOY, Rosa. *El cementiri de Lloret de Mar. Indagacions sobre un conjunt modernista*. Ajuntament de Lloret de Mar. 1990.

² Ídem. Pàg. 231.

³ La vida i obra de Barnadas es pot consultar a:

SOLER ÀVILA, Xavier. *L'escultor Josep Maria Barnadas i Mestres (1867-1939)* dins *Butlletí de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi*, XVI. Núm. 2. 2002. Pàg. 27-98.

SOLER ÀVILA, Xavier. *L'obra escultòrica de Josep M. Barnadas a Granollers* dins *Lauro. Revista del Museu de Granollers*. Vol. 28. 2005. Pàg. 25-38.

SOLER ÀVILA, Xavier. *Josep Maria Barnadas i Mestres. Escultor i viticultor (Barcelona 1867 – Alella 1939)* dins *Diccionario Biográfico Español*, Madrid, Real Academia de la Historia (RAH). Vol. 7. 2009.

SOLER ÀVILA, Xavier. *Josep Maria Barnadas i Mestres. Escultor i viticultor (Barcelona 1867 – Alella 1939)* dins *Diccionario Biográfico Español electrónico*. Madrid, Real Academia de la Historia (RAH). [en línia] [consulta: 9 juliol 2022]. 2019. Disponible a:

https://www.researchgate.net/publication/333105083_Josep_Maria_Barnadas_i_Mestres_Escultor_y_viticultor_Barcelona_1867-Alella_1939_In_Diccionario_Biografico_Espanol_Madrid_RAH_2018/link/5cddbdf458515712eac2f0b/download,

SOLER ÀVILA, Xavier. *Noves aportacions a l'entorn de Josep Maria Barnadas i Mestres: the rise of funerary sculpture*. [en línia] [consulta: 22 febrer 2022]. 2019.

Disponible a: https://www.academia.edu/39306804/The_works_of_Josep_Maria_Barnadas_in_catalan_cemeteries_the_rise_of_funerary_sculpture_in_Modernism,

SOLER ÀVILA, Xavier. *Noves aportacions a l'entorn de Josep Maria Barnadas i Mestres (1867-1939): classicisme i modernitat d'un escultor a cavall entre dos segles* dins *Butlletí de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi*, XXXV. 2021. Pàg. 109-130.

Es va formar a la Llotja, de 1880 a 1885. Els tres primers cursos es va dedicar a les *Enseñanzas de Aplicación*, que equivalien als estudis de l'actual Escola d'Arts i Oficis, i els dos últims, a l'*Enseñanza Superior de pintura, escultura y grabado*, que era l'equivalent als actuals estudis superiors de Belles Arts. Consta que havia visitat museus de Madrid i del Vaticà, encara que no se'n coneixen els detalls.

Se li va concedir l'única bossa de viatge que va convocar la Llotja en l'especialitat d'escultura el curs 1884-1885, i va visitar Sevilla, Toledo i Madrid. Posteriorment, es desplaçà a Bilbao on es creu que va exercir d'imatger taurí. S'ha plantejat que hagués completat la seva formació al taller de Joan Flotats, dels germans Vallmitjana, o al d'Arqués. El 1888 va debutar a les exposicions barcelonines a la *VII Exposició Extraordinària de Belles Arts* amb l'obra *El chiquito*, i el 1891 va participar amb dues obres a la *I Exposició General de Belles Arts de Barcelona*.

Barnadas tenia profundes conviccions religioses, que va manifestar com a membre de la *Congregació de la Immaculada i Sant Lluís Gonzaga*, i com a soci del *Cercle Artístic de Sant Lluc*. Va presentar dues obres a la primera exposició d'aquesta associació a la Sala Parés el 1893.

L'escultor Barnadas desenvolupà la seva carrera bàsicament en dues vessants: l'escultura decorativa aplicada a l'arquitectura civil i l'escultura de caràcter religiós. Dins d'aquest àmbit trobem des d'imatges dedicades al culte, a escultures per decorar temples, domicilis particulars o monuments funeraris, i una miscel·lània d'obres molt diverses. Va rebre encàrrecs a la ciutat de Barcelona, entre les quals podem destacar l'estàtua de Miquel Ferrer al Palau de Justícia, l'al·legoria de la Indústria de l'edifici de la Societat del Crèdit Mercantil, la Puríssima de l'Antiga Casa Figueras, actualment Pastisseria Escribà, la façana de la Casa d'Enric i Victorià de la Riva, o la restauració de la Casa de l'Ardiaca. A Montserrat va realitzar, entre altres escultures, tres Misteris del Rosari Monumental, a Granollers, la decoració de l'Ajuntament i de la façana de la Casa Blanxart, i a Sabadell va ser un dels escultors que van col·laborar a la Caixa d'Estalvis. També va portar a terme treballs per l'església de Santpedor, pel Monestir d'El Pueyo, i encàrrecs diversos a Bilbao i Alella. És rellevant la seva contribució als cementiris de Montjuïc, Arenys de Mar i Lloret de Mar. Va col·laborar amb diversos arquitectes, i més assíduament amb Joan Martorell i Montells, Enric Sagnier i Villavecchia, Adolfo Ruiz i Casamitjana, Jeroni Martorell i Terrats i Josep Goday i Casals.

Es té notícia de que va treballar associat a l'escultor Joan Pujol des de l'any 1898 fins al 1903, però poca cosa sabem d'aquest escultor; consta que va estar actiu en un taller independent de 1903 a 1929⁴, i probablement, és el mateix escultor que va realitzar els treballs escultòrics per El Pinar d'Enric Sagnier⁵ i que va col·laborar en el monument de L'Àngel (a Jacint Verdaguer) a Lloret de Mar⁶.

Barnadas és un exponent dels escultors de finals de segle XIX i inicis del S. XX i, segons Soler “[...] Barnadas va i ve d'estils més moderns a més retòrics sense baixar la seva qualitat artística, prova fefaent de la seva versatilitat”⁷. També diu:

“[...] va transitar des del naturalisme o anecdotisme pervivents dels darrers anys vuitanta, fins a expressions que entronquen amb el segle XX i les noves necessitats arquitectòniques [...] passant pel simbolisme idealista i de vocació ornamental del canvi de segle. Un artista paradigmàtic de la tensió entre classicisme (o tradició) i modernitat [...]”⁸.

El 1904 Barnadas va comprar una finca a Alella i, a partir d'aquest any, es va dedicar a la viticultura. Va ser membre fundador de la Cooperativa Alella Vinícola i de la Unió de Viticultors de Catalunya, sense abandonar les tasques d'escultor, que va compatibilitzar amb les de viticultor, fins aproximadament 1930.

Context de la producció de monuments funeraris de Barnadas

Quan Barnadas va acabar els estudis, i sobretot a partir de 1888, a Barcelona es vivia una gran vitalitat cultural, on l'escultura es va aplicar a àmbits molt diversos, entre els quals destaca l'escultura funerària. La burgesia encarregava els monuments funeraris als millors arquitectes i escultors, que eren els qui també construïen els seus habitatges⁹. Durant el període modernista, especialment a partir de 1900, l'arquitectura adopta volums còncau-convexes i incorpora motius vegetals i florals¹⁰. Per aquest motiu es requeria la participació dels escultors en aquestes sepultures i aquests van trobar oportunitats laborals en la seva ornamentació. Cal tenir present que els arquitectes treballaven en estreta col·laboració amb els escultors i artesans diversos, com serrallers, mosaïcistes o vitrallers¹¹.

⁴ SOLER ÀVILA, Xavier. *L'escultor Josep Maria Barnadas...* Pàg. 62. Nota 102.

⁵ SANZ BOTÉY, José Luis. *Casa El Pinar dins Sagnier arquitecte, Barcelona 1858-1931*. Antonio Sagnier. Barcelona. 2007. Pàg. 212-237.

⁶ ALCOY, Rosa. *El cementiri de Lloret de Mar...* Pàg. 49.

⁷ SOLER ÀVILA, Xavier. *L'escultor Josep Maria Barnadas...* Pàg. 68.

⁸ SOLER ÀVILA, Xavier. *Noves aportacions a l'entorn...* Pàg. 113-114.

⁹ FREIXA, Mireia; OLIVA ANDRÉS, Montserrat. *L'àngel de la mort: una anàlisi a l'entorn de l'escultura funerària del Modernisme* dins RODRÍGUEZ-SAMANIEGO, Cristina; GRAS, Irene. *Modern sculpture and the question of status*. eBooks [en línia] (Publicacions i Edicions UB) GRACMON (Grup de Recerca en Història de l'Art i De Disseny Contemporani) Universitat de Barcelona. Pàg. 467-482. [consulta: 7 de març 2022]. 2018. Disponible a: http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/121738/1/08812_Modern_Sculpture.pdf. Pàg. 469.

¹⁰ GALCERAN, Margarita; LACUESTA, Raquel. *Arquitectura funeraria en Cataluña: del Ochocientos al Noucentisme. (Arquitectura para la muerte: crònica de una vida)* dins *Una arquitectura para la muerte. I Encuentro Internacional sobre los cementerios contemporáneos*. Sevilla, 4-7 de junio. Pàg. 1-11. 1991. Pàg. 6-7.

¹¹ ALCOY, Rosa. *La ciutat dels morts* dins FONTBONA, F. *El Modernisme Vol 2. A l'entorn de l'arquitectura*. L'Isard. Barcelona. 2002. Pàg. 211-220.

A més dels treballs citats, altres també han contribuït al coneixement del patrimoni funerari de Catalunya, que es va iniciar als cementiris del Poble Nou i de Montjuïc de Barcelona, amb una posterior irradiació a altres poblacions com Olius, Lloret de Mar, Arenys de Mar, Canet de Mar, Vilassar, el Masnou, Sitges o Palamós¹². El patrimoni funerari actualment és un atractiu turístic, i és reconegut i valorat per associacions internacionals que es dediquen a la seva protecció i divulgació¹³.

Contribucions de Barnadas al cementiri de Lloret de Mar

El coneixement que es disposa dels treballs de Barnadas en aquest cementiri prové, d'una banda, del treball d'Alcoy, on s'indica que Barnadas és l'autor de l'hipogeu de Joan Durall i Suris¹⁴, i de l'altra del Mecanoscrit (Mc. 1), [p. 1] on queda constància que Barnadas va intervenir en dos àngels d'aquest cementiri¹⁵.

En aquest estudi volem informar de la recent aparició del Manuscrit 1 (Ms.1) al domicili de Rafel Barnadas i Andinach, on s'indiquen els debits i crèdits respecte als treballs realitzats per Barnadas i Pujol als panteons Cabañas, i Costa Macià de Lloret. Aquest document està datat el 20 d'octubre de 1903, tracta sobre la liquidació de l'estat econòmic de la societat *Barnadas y Pujol*, i n'informa de la seva dissolució.

Panteó de Josep Cabañas i Puig (panteó núm. 7)

ANY	1902
PROMOTOR	Josep Cabañas Puig
ARQUITECTE	Vicenç Artigas Albertí
LOCALITZACIÓ	Pg. Central marge dret
MATERIAL	Pedra de Montjuïc

Malauradament, per a l'estudi d'aquest panteó Rosa Alcoy no va poder establir ni l'autoria de les escultures, ni la data de la seva construcció. Únicament es va poder saber que el projecte es va aprovar al ple de l'Ajuntament el mes de maig de 1902, i que el serraller Josep Perpinyà va portar a terme la reixa de ferro¹⁶.

No obstant això, en el Ms.1, a la secció de crèdits, figura la següent anotació:

“[...] 3.500 ptas – Tres mil quinientas pesetas del Sr Dn Jose Cabanyes por el panteon de Lloret ejecutado bajo la dirección de Dn Vicente Artigas [...]”

Fig 2. Panteó Cabañas, que mostra una rica decoració floral i on es veuen els àngels agenollats col·locats als quatre angles tallats.
Autoria: Maria A. Barnadas Andinach.

¹² BOHIGAS, Oriol. *Los cementerios como catálogo de arquitectura* dins CAU (*Construcción, Arquitectura, Urbanismo*). Núm. 17. 1973. Pàg. 56-65.

RIERA, Carme; COLITA i AYMERICH, Pilar. *Els cementiris de Barcelona*. Edhasa. Barcelona. 1981.

FREIXA, Mireia. *La escultura funeraria en el modernismo catalán* dins *Fragments*. Núm. 3. Ministerio de Cultura. Madrid. 1984. Pàg. 40-54.

MARÍN SILVESTRE, M. Isabel. *El reflejo de las corrientes arquitectónicas y escultóricas de finales del S. XIX en el cementerio Sud-Oest*. Tesi de Llicenciatura (no publicada). Directora de Tècnica: Isabel Coll Mirabent. Universitat de Barcelona. Facultat de Geografia i Història. Barcelona. 1986.

AGUADO, Neus. *Guía del cementerio de Montjuïc*. Institut dels Serveis Funeraris de Barcelona. Barcelona. 1993.

MARTÍ LÓPEZ, Elisa; MARIN SILVESTRE, M. Isabel; CATALÀ BOVER, Lidia. *El cementerio de Montjuïc. Sueños de Barcelona*. Ajuntament de Barcelona - Cementiris de Barcelona. Barcelona. 2008.

ORTIZ, José A. *Quan la mort i l'art es troben: el patrimoni funerari a Catalunya* dins *Revista d'Etologia de Catalunya*. Núm. 43. Generalitat de Catalunya. Direcció General de Cultura Popular i Associacionisme Cultural. Barcelona. 2018. Pàg. 132-143.

OLIVA ANDRÉS, Montserrat. *Redescubriendo el cementerio de Montjuïc: obras olvidadas de grandes escultores catalanes* dins *XX Encuentro de cementerios patrimoniales. Los cementerios como recurso cultural, turístico y educativo*. Málaga. 11-19 novembre. 2019.

¹³ TARRÉS, Sol. *Patrimoni cultural funerari: apunts per a una introducció a la seva anàlisi* dins *Revista d'Etologia de Catalunya*. Núm. 43. Generalitat de Catalunya. Direcció General de Cultura Popular i Associacionisme Cultural. Barcelona. 2018. Pàg. 66-77.

¹⁴ ALCOY, Rosa. *El cementiri de Lloret de Mar...* Pàg. 131-134.

¹⁵ SOLER ÀVILA, Xavier. *L'escultor Josep Maria Barnadas...* Pàg. 66. Nota 109.

¹⁶ ALCOY, Rosa. *El cementiri de Lloret de Mar...* Pàg. 123-129.

A la secció de dèbits es consigna:

“[...] 1.221 ptas – Mil doscientas veintiuna pesetas á la Sociedad “Bargalló y Baró” procedentes; 322 ptas de su liquida/ción panteon Cabanyes [...]”

[...] 1.200 á 1.500 “ – Mil doscientas á mil quinientas á Antonio Clausell de Lloret, su c/ de transportes del panteon Cabanyes [...]”.

Aquest document indicaria, per tant, la intervenció de Barnadas i Pujol en la construcció d'aquest panteó, sense que puguem establir la naturalesa d'aquest treball. La sepultura és de tipus capella-panteó i mostra una gran riquesa escultòrica. A l'exterior destaquen els àngels situats als quatre angles, que no constaven al projecte. (Fig. 2-3) L'edificació mostra dos nivells de frisos florals al seu voltant i la coberta està rematada per una creu ricament adornada amb fulles i flors per les dues cares. Considerem que aquesta rica decoració floral, pròpia de l'Art Nouveau, estaria en harmonia amb els arbres i arbustos que hi havia al cementiri a principis de segle xx, com es constata a la

Fig. 3. Detall d'un dels àngels del panteó Cabañas amb el cap inclinat i les mans unides en actitud de pregària i recolliment.

Autoria: Maria A. Barnadas Andiniach.

Fig. 4. A l'interior del panteó destaquen els relleus de la volta i la figura de Jesucrist sobre l'altar.

Es desconeix si les 3.500 ptes. eren una part o la totalitat del que van cobrar els dos escultors per aquest panteó. En qualsevol cas, per tal de contextualitzar el valor de la feina realitzada, incorporem una informació localitzada a les actes del ple municipal de l'Ajuntament de Lloret de Mar del dia 14 de gener de 1904.

“[...] Por parte de Don Antonio Clausell se presenta una cuenta de importe trescientas cincuenta y siete pesetas quince céntimos por alquiler de carruajes y varios fletes desde octubre de 1902 hasta fin diciembre del año último y además la conducción del correo de las tardes durante dicho período y la referida cuenta se aprueba [...]”¹⁷.

Així, les 1.200-1.500 ptes. que la societat *Barnadas y Pujol* devia al Sr. Antonio Clausell pels treballs al panteó Cabañas, és una quantitat molt superior a les 357,15 ptes. que l'Ajuntament de Lloret de Mar va pagar al mateix transportista per diferents treballs en dates similars, durant un període de 15 mesos. D'aquí podem deduir que l'obra executada pels dos escultors era d'envergadura i, molt probablement, Barnadas i Pujol portessin a terme tota la part escultòrica del panteó.

Panteó Costa i Macià (panteó núm. 4)

ANY	1902
PROMOTOR	Costa i Macià
ARQUITECTE	Josep Puig i Cadafalch
LOCALITZACIÓ	Pg. Central marge esquerre
MATERIAL	Pedra de Montjuïc

Per aquest panteó, Alcoy va atribuir l'autoria de la part escultòrica a l'artista Eusebi Arnau i va argumentar-ho a partir d'una comparativa que va fer dels models de fang de les gàrgoles publicats al 1906¹⁸ amb les tres gàrgoles que encara es conserven (Fig. 5, 6), i va suggerir que podien haver estat traslladades a la pedra pels germans Juyol, perquè aquests treballaven assíduament amb Puig i Cadafalch¹⁹.

En aquest cas, al Ms. 1, a l'apartat de Crèdits, també s'esmenta la participació de Barnadas en el panteó Costa i Macià:

¹⁷ SAMLM – Fons Ajuntament de Lloret de Mar. Llibre d'actes del ple de 06/11/1902 a 01/12/1904. 1904. CID: 100.002.1028.111_045.013.004. Referència a Antoni Clausell al Ple de 14 de gener de 1904. Agraïxo l'ajuda prestada per la Sra. Marina Garcia, del SAMLM, per tal de localitzar aquesta i altres informacions relacionades amb aquest article.

¹⁸ *Obras de escultura decorativa, por D. Eusebio Arnau. (9 reproducciones) dins Arquitectura y Construcción, Bellas Artes Decoración Industria Arte Moderno*, Núm. 167. Junio 1906. Pàg. 189-192.

¹⁹ ALCOY, Rosa. *El cementiri de Lloret de Mar...* Pàg. 107-121.

“[...] 300 “ – *Trescientas pesetas de la liquidación del panteon del Sr. Costa de Lloret - Direccion Dn José Puig y Cadafalch [...]*”

De forma similar al que succeeix amb el panteó Cabañas, no es pot concloure que aquest import fos la quantitat total cobrada, ja que el Ms.1 només informa de la liquidació, i no disposem d'informació respecte a altres possibles pagaments. Les 300 ptes. a la secció de crèdits de l'any 1903 podrien correspondre al que quedava per cobrar, ja que els pagaments s'acostumaven a fer a terminis.

Per tant, podem afirmar que Barnadas i Pujol van participar en la realització d'aquest panteó. No obstant això, no es pot establir quin va ser el tipus d'intervenció de Barnadas i Pujol, ni de quina part de l'obra escultòrica es van encarregar. Cal tenir present que, a més de les gàrgoles, hi ha altres escultures a l'exterior i a l'interior. A més, hi havia una creu al carener de la teulada (Fig. 6), de la qual avui dia només en queden les restes. És possible que tant el disseny com l'execució de les diferents escultures s'hagués dividit entre els tallers d'Eusebi Arnau i el de Barnadas i Pujol, realitzant cadascun d'ells parts diferents del panteó. Una altra hipòtesi és que Barnadas i Pujol haguessin traslladat a pedra els models d'Eusebi Arnau, i que no fossin els Juyol qui ho haguessin executat. Aquesta última possibilitat semblaria més remota, ja que no consta aquest tipus de col·laboració en cap altra obra. Així mateix, cal recordar que, per la mateixa època

Barnadas i Pujol treballaven amb l'arquitecte Josep Puig i Cadafalch a la Casa Trinxet, tal com consta en el Ms.1, a l'apartat de crèdits:

“[...] 3.600 “ – *Tres mil seis cientos pesetas de Dn Avelino Trinxet, por la liquidación de su chalet de la calle de Córcega, dirigido por Dn José Puig i Cadafalch [...]*”.

I també trobem a la secció de dèbits una referència a la *Sociedad Bargalló y Baró* i la Casa Trinxet:

“[...] y 899 ptas de su liquida-/cion, chalet Trinxet [...]

Aquesta relació professional amb Puig i Cadafalch podia haver afavorit la intervenció de Barnadas i Pujol en el panteó Costa i Macià.

Hipogeu Durall Surís (hipogeu núm. 4)

ANY	1904
PROMOTOR	Joan Durall i Surís
ARQUITECTE	Bonaventura Conill Montobbio
LOCALITZACIÓ	Pg. Central mà dreta
MATERIAL	Pedra de Montjuïc - Marbre de Carrara

Fig. 4: Vista parcial del cementiri de Lloret de Mar a principis del segle xx, on es distingeix el panteó Cabañas a la dreta de la imatge, envoltat d'arbusts i arbres.

Procedència: SAMLM – Fons Martínez-Planas. Autoria: Emili Martínez i Passapera. Data: 1920 ca. CID: 510.000.700_302.019.17.

Tal com apunta Rosa Alcoy, a partir d'una fotografia realitzada l'any 1906 on apareix aquest hipogeu amb el nom de l'escultor Barnadas, es pot determinar amb seguretat que fou Josep M. Barnadas qui va executar aquest monument funeràri²⁰. (Fig. 7).

Aquesta autoria queda actualment refermada a partir del manuscrit (Ms 2) localitzat al fons Conill Durall Surís del SAMLML, i que està signat per Bonaventura Conill.

A l'anvers consta: *"Recibo de D. Juan Durall la cantidad de mil pesetas para entregar al escultor Barnadas por el panteón que éste construirá en Lloret para dicho Señor. /14 de Junio de 1904 / Buenaventura Conill"*.

I al revers s'indica: *"He recibido de Juan Durall para entregar á Barnadas y otros la cantidad de setecientas pesetas por saldo de las obras del panteón que ha construido en Lloret/ 28 de Seprre 1904 / Buenaventura Conill"*²¹.

Aquesta informació estableix, de forma incontestable, l'autoria de Barnadas d'aquest hipogeu i, fins i tot, concreta la seva construcció entre juny i setembre de

1904. Com que aquest any Barnadas no estava associat amb Joan Pujol, cal atribuir l'autoria exclusiva a Barnadas.

Altres possibles intervencions

Rosa Alcoy també va plantejar la hipòtesi que Barnadas hagués realitzat la part escultòrica de l'hipogeu Pujol i Masferrer i de l'hipogeu Conill i Aldrich.

A l'hipogeu Pujol i Masferrer (hipogeu núm. 7) (c. 1904) destaca la semblança de la imatge de Crist de la façana amb la figura de Crist situada sobre l'altar de l'interior del panteó Cabañas, i ressalta el fet que les dues sepultures fossin projectades pel mateix arquitecte, Vicenç Artigas i Albertí. Alcoy considera que hi ha punts coincidents entre l'obra d'aquest arquitecte i la d'Enric Sagnier i Villavecchia (1858–1931), i troba connexions entre l'escultura en relleu de l'hipogeu Pujol i Masferrer i la imatge que es trobava a l'escala d'honor del Palau d'Emili Juncadella (1901–1902), de Sagnier. També suggereix que la creació de Barnadas és més propera al caràcter de

Fig. 5. Aspecte actual del panteó-capella Costa Macià on s'observen les gàrgoles i el treball escultòric de la part exterior.
Autoria: Maria A. Barnadas Andiaach.

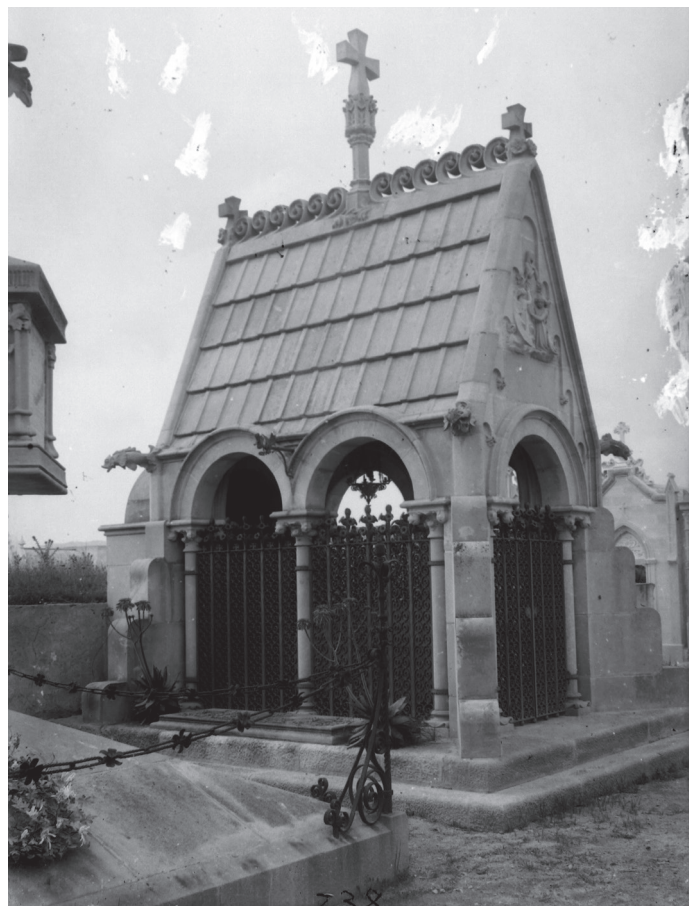

Fig. 6. Imatge del panteó-capella Costa Macià de principis del segle xx.
Procedència: SAMLML – Fons Martínez-Planas.
Autoria: Emili Martínez i Passapera. Data: 1900 ca.
CID: 510.000.700_302.019.12.

²⁰ La informació respecte a aquesta sepultura s'ha obtingut a: ALCOY, Rosa. *El cementiri de Lloret de Mar...* Pàg. 131-134 i 231. SOLER ÀVILA, Xavier. *L'escultor Josep Maria Barnadas...* Pàg. 66. SOLER ÀVILA, Xavier. *The works of Josep Maria Barnadas...* Pàg. 5-6 [en línia].

Escultura funerària, J.M. Barnadas dins Arquitectura y Construcción, Bellas Artes Decoración Industria Arte Moderno. Núm. 169. Agosto 1906. Pàg. 225.

²¹ SAMLML – Fons Conill Durall Surís. Despeses per la construcció de panteó hipogeu Gelats Durall al nou Cementiri Municipal / Inclou correspondència i comptabilitat sobre obres amb arquitecte Bonaventura Conill Montobbio, escultor Josep Maria Barnadas Mestres i mestre obres Joan Soliguer Pujol. 1904. CID: 504.002.1.2_056.006.026.

²² ALCOY, Rosa. *El cementiri de Lloret de Mar...* Pàg. 149-150.

Fig. 7. Aspecte de l'àngel de l'hipogeu Durall Surís amb les mans unides sobre el pit en actitud d'oració i mirant cap al cel.

Autoria: Rafel Barnadas.

l'obra d'Artigas²². En aquest punt, voldríem remarcar que la imatge del Sagrat Cor d'aquesta escala d'honor va ser executada per Barnadas i Pujol, i aquest fet donaria suport a la hipòtesi d'Alcoy; Barnadas i Pujol²³ podrien ser els autors tant de la imatge del Palau d'Emili Juncadella, com de la del panteó Cabañas. Ara bé, com que l'hipogeu Pujol i Masferrer es va construir al 1904, tant es podria atribuir a Barnadas com a Pujol, sense descartar que sigui obra d'un altre escultor.

L'altra sepultura comentada per Alcoy és l'hipogeu Conill Aldrich, (hipogeu núm. 12) (1906) on l'autora apunta que la figura de l'Esperança, situada a l'esquerra de l'hipogeu, és d'un tipus similar al de l'àngel de l'hipogeu Durall Surís de Barnadas. A més, l'autora relaciona la creu d'aquest hipogeu amb la creu projectada per Sagnier al cementiri de Montjuïc, que descriu com executada pels escultors Barnadas i Pujol i representada a la làmina XXII²⁴. Considera que el nexa d'unió és Barnadas, i el relaciona amb els arquitectes Bonaventura Conill, Sagnier i Artigas. Això li permet plantejar la hipòtesi que *“La col·laboració de Barnadas amb aquests arquitectes el podria convertir en un dels modelistes que intervingueren decididament en la posada a punt del cementiri”*²⁵. Ara bé, caldria aclarir que la creu de la làmina XXII que mostra una decoració floral similar a la de l'hipogeu Conill i Aldrich, no és de Barnadas i Pujol, sinó de l'escultor Reynés, i que va ser realitzada per a la família de Francesc Robert Yarzabal a Sitges²⁶. Barnadas i Pujol van decorar el panteó de la família Parellada, també projectat per Sagnier, i que va ser reproduït a la làmina XXXII²⁷. Per tant, aquesta hipòtesi requereix de noves indagacions per poder ser acceptada.

D'altra banda, Xavier Soler també ha plantejat que Barnadas fos l'autor de l'àngel de l'hipogeu Macià i Roca (hipogeu núm. 13), ja que el Mc. 1 [p. 1] indica que Barnadas havia realitzat dos àngels al cementiri de Lloret. Com que un correspon a l'àngel de l'hipogeu Durall Surís, s'ha proposat aquest per eliminació, encara que Soler el considera més proper a treballs d'altres escultors, com els d'Alfons Jujol²⁸.

En definitiva, podem concloure que Barnadas, al costat de l'escultor Joan Pujol, va participar en l'execució de l'obra escultòrica del panteó Cabañas i del panteó Costa i Macià i que l'hipogeu Durall Surís va ser realitzat exclusivament per Barnadas, l'any 1904. Però encara queden qüestions per aclarir respecte a la producció de Barnadas al cementiri de Lloret de Mar.

²³ SOLER, Xavier. *L'escultor Josep Maria Barnadas...* Pàg. 60.

²⁴ ALCOY, Rosa. *El cementiri de Lloret de Mar...* Pàg. 163. Nota a peu de pàgina 302.

²⁵ Ídem. Pàg. 163.

²⁶ PONS Juan Bta. *Monumentos funerarios coleccionados por...* Juan Bta. Pons y C^a, Barcelona. Pàg. 13 i làmina XXII.

²⁷ Ídem. Pàg. 15, i làmina XXXII.

²⁸ SOLER, Xavier. *L'escultor Josep Maria Barnadas...* Pàg. 66.